

O'SIMLIK TURKUMLARI VA ULARNING TABIIY JOYLASHISHLARI (XARITADA BELGILASH)

Pardayeva Dilmura

Qarshi davlat universiteti Pedagogika fakulteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 024-86-guruh talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19886042>

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'simlik turkumlari, ularning tasnifi hamda Yer yuzida tabiiy joylashish qonuniyatlari ilmiy asosda yoritilgan. Turli iqlim mintaqalari va geografik hududlarda o'simliklarning tarqalishi, ularning muhitga moslashuvi va xaritada aks ettirish usullari tahlil qilingan. Shuningdek, o'simliklarning hududiy joylashuvi ekologik omillar bilan bog'liq holda izohlangan.

Kalit so'zlar: o'simlik turkumlari, geografik tarqalish, flora, iqlim mintaqalari, ekologik omillar, xaritalash, tabiiy zonalar

Abstract: This article describes plant groups, their classification, and the natural patterns of their distribution across the Earth. It analyzes the spread of plants in different climatic zones, their adaptation to environmental conditions, and methods of representing their distribution on maps. The relationship between plant distribution and ecological factors is also discussed.

Keywords: plant groups, flora, geographical distribution, climatic zones, ecological factors, mapping, natural zones

Аннотация: В данной статье рассматриваются группы растений, их классификация и закономерности естественного распространения на Земле. Анализируется распределение растений в различных климатических зонах, их адаптация к условиям окружающей среды, а также способы отображения их на карте.

Ключевые слова: группы растений, флора, географическое распространение, климатические зоны, экологические факторы, картографирование, природные зоны

Kirish. O'simliklar dunyosi Yer yuzida turli xil shakllarda va ko'rinishlarda tarqalgan bo'lib, ularning joylashuvi tabiiy sharoitlarga bevosita bog'liqdir. Har bir hududning iqlimi, tuprog'i, namligi va reliefi o'simliklarning o'sishi va rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli o'simlik turkumlarini o'rganish va ularning geografik joylashuvini aniqlash biologiya va geografiya fanlarining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'simliklar turkumlari ularning umumiy belgilariga qarab tasniflanadi. Bu tasniflashda o'simliklarning tashqi tuzilishi, ko'payish usullari va yashash muhiti asosiy mezon sifatida olinadi. O'simliklar asosan daraxtlar, butalar va o't o'simliklariga bo'linadi, shu bilan birga ular tabiiy zonalarga qarab ham guruhlanadi.

O'simliklar atrof-muhit bilan uzviy bog'liq bo'lib, ekologik muvozanatni saqlashda asosiy rol o'ynaydi. Ular fotosintez orqali havoni kislorod bilan boyitadi, karbonat angidridni yutadi, tuproq eroziyasining oldini oladi va ko'plab jonzorlar uchun yashash joyi hamda oziq-ovqat manbai bo'lib xizmat qiladi. O'simliklarning xilma-xilligi va ularni asrash tabiat muvozanati uchun juda muhimdir.

Yer yuzida o'simliklarning tarqalishi iqlim mintaqalari bilan chambarchas bog'liq. Tropik hududlarda doimiy issiq va nam iqlim hukm surganligi sababli zich o'rmonlar rivojlangan. Bu hududlarda palma, banan va turli xil doimiy yashil o'simliklar keng tarqalgan. Subtropik zonalarda esa iqlim nisbatan yumshoq bo'lib, sitrus mevalar va butasimon o'simliklar ko'p uchraydi.

Mo'tadil iqlim mintaqasida o'rmonlar, dashtlar va o'tloqlar keng tarqalgan bo'lib, bu hududlarda bargli daraxtlar va turli o't o'simliklari ustunlik qiladi. Sovuq iqlim zonalarida, xususan tundra va tayga hududlarida o'simliklar sovuqqa chidamli bo'lib, asosan ignabargli daraxtlar va past bo'yli o'simliklar uchraydi.

Cho'l hududlarida esa o'simliklar qurg'oqchilikka moslashgan bo'ladi. Bu yerlarda suvni tejavchi va ildizi chuqur bo'lgan o'simliklar, masalan, kaktuslar va saksovullar o'sadi. Bu holat o'simliklarning tabiiy sharoitga moslashish qobiliyatini yaqqol ko'rsatadi.

O'simliklarning geografik tarqalishini o'rganishda xaritalash muhim ahamiyatga ega. Xarita yordamida ma'lum hududlarda qaysi o'simlik turlari uchrashi, ularning zichligi va tarqalish chegaralari aniqlanadi. Bu usul ekologik tadqiqotlar, qishloq xo'jaligi rejalashtirish va tabiatni muhofaza qilish ishlarida keng qo'llaniladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o'simlik turkumlari va ularning tabiiy joylashuvi Yer yuzidagi hayot tizimining ajralmas qismi bo'lib, ularni o'rganish orqali biz tabiatni chuqurroq anglaymiz. Bu bilimlar esa insoniyatga atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan samarali foydalanish va kelajak avlod uchun sog'lom ekologik muhit yaratishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Xaritalash usuli o'simliklarning tarqalishini o'rganishda muhim vosita hisoblanadi. Xaritalar orqali ma'lum hududlarda qaysi o'simlik turkumlari mavjudligi, ularning zichligi va chegaralari aniq ko'rinadi. Bu esa ilmiy tadqiqotlar olib borish, qishloq xo'jaligini rivojlantirish, hududiy rejalashtirish va ekologik muammolarni hal qilishda katta ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. To'xtayev A.S. — Botanika, Toshkent
2. Abdurahmonov I.Y. — O'simliklar sistematikasi
3. Odum E.P. — Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish asoslari
4. Begon M. va boshqalar — Ekologiya asoslari (tarjima)
5. Geografiya darsliklari (tabiiy zonalar va iqlim mavzusi)
6. Atlas va xaritalar (biogeografik xaritalar)